

## Challenges of pain management after orthopedic surgery in drug-addicted patients from the patient's perspective

Sara Tabeshnejad<sup>1</sup>, Shahla Mohammadzadeh Zarankesh<sup>2</sup>, Mehrandokht Nekavand<sup>3</sup>

<sup>1</sup> MSc Student of Medical-Surgical Nursing, Faculty of Nursing and Midwifery, Tehran Medical Sciences, Islamic Azad University, Tehran, Iran

<sup>2</sup> PhD, Department of Nursing, Faculty of Nursing and Midwifery, Tehran Medical Sciences, Islamic Azad University, Tehran, Iran

<sup>3</sup> PhD, Department of Midwifery, Faculty of Nursing and Midwifery, Tehran Medical Sciences, Islamic Azad University, Tehran, Iran

### Abstract

**Background:** Pain management of surgical patients is an important part of postoperative care. This issue is associated with various challenges in drug-addicted patients. The aim of this study was to determine the challenges of pain management after orthopedic surgery in drug-addicted patients from the patient's point of view and to determine the relationship between the variables.

**Materials and methods:** In this descriptive study that was conducted in Akhtar Hospital in Tehran in 2021, 105 patients participated with the available sampling method. The data collection tool was a researcher-made questionnaire which included the patient's demographic information and 16 statements about effective factors in pain management of drug-addicted patients. SPSS26 software, parametric independent t-tests, analysis of variance and Pearson's correlation coefficient were used for data analysis and the significance level of the tests was considered less than 0.05.

**Results:** From their point of view, "the low amount of painkillers" and "the ineffectiveness of painkillers" were the most important factors in their inadequate pain control, and other challenges in pain management were of little importance in optimal pain control of patients.

**Conclusion:** Pain in drug-addicted patients is not properly controlled after orthopedic surgery, and there are unrecognized challenges that require further investigation.

**Keywords:** Pain management, Barriers, Nurse, Orthopedic surgery, Addicted patients.

**Cited as:** Tabeshnejad S, Mohammadzadeh Zarankesh SH, Nekavand M. Challenges of pain management after orthopedic surgery in drug-addicted patients from the patient's perspective. Medical Science Journal of Islamic Azad University, Tehran Medical Branch 2022; 32(4): 438-444.

**Correspondence to:** Shahla Mohammadzadeh Zarankesh

**Tel:** +98 09122759896

**E-mail:** shmohammadzadeh@iautmu.ac.ir

**ORCID ID:** 0000-0002-2383-218X

**Received:** 11 Jul 2022; **Accepted:** 1 Oct 2022

چالش‌های مدیریت درد بعد از جراحی ارتوپدی در بیماران وابسته به مواد مخدر  
از دیدگاه بیمارسارا تابش نژاد<sup>۱</sup>، شهلا محمدزاده زرنکش<sup>۲</sup>، مهراندخت نکاوند<sup>۳</sup><sup>۱</sup> دانشجوی کارشناسی ارشد پرستاری داخلی-جراحی، دانشکده پرستاری و مامایی، علوم پزشکی تهران، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران<sup>۲</sup> گروه پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی، علوم پزشکی تهران، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران<sup>۳</sup> گروه مامایی، دانشکده پرستاری و مامایی، علوم پزشکی تهران، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

## چکیده

سابقه و هدف: مدیریت درد بیماران جراحی شده بخش مهمی از مراقبت‌های درمانی پس از عمل است. این مهم در بیماران معتاد به مواد مخدر با چالش‌های گوناگونی همراه است. هدف این مطالعه، تعیین چالش‌های مدیریت درد بعد از جراحی ارتوپدی در بیماران وابسته به مواد مخدر از دیدگاه بیماران و تعیین ارتباط بین متغیرها بود.

روش بررسی: در این مطالعه توصیفی که در بیمارستان اختر تهران در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ انجام شد، ۱۰۵ بیمار با روش نمونه‌گیری در دسترس شرکت کردند. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه پژوهشگر ساخته، شامل اطلاعات دموگرافیک بیمار و ۱۶ عبارت در مورد عوامل موثر در مدیریت درد بیماران وابسته به مواد مخدر بود. از نرم افزار SPSS26 آزمون‌های پارامتریک  $t$  مستقل، آنالیز واریانس و ضریب همبستگی پیرسون برای تحلیل داده‌ها استفاده شد و سطح معنی‌داری آزمون‌ها کمتر از ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

یافته‌ها: از دیدگاه آنان "کم بودن میزان داروهای ضد درد" و "بی‌اثر بودن مسکن‌ها" مهم‌ترین عامل کنترل نامناسب درد آنها بود و سایر چالش‌های مطرح در مدیریت درد از اهمیت کمی در کنترل بهینه درد بیماران داشت.

نتیجه‌گیری: درد بیماران وابسته به مواد مخدر بعد از جراحی ارتوپدی، به درستی کنترل نمی‌شود و چالش‌های شناسایی نشده‌ای وجود دارد که نیازمند بررسی بیشتر است.

واژگان کلیدی: مدیریت درد، موانع، پرستار، جراحی ارتوپدی، بیماران معتاد.

## مقدمه

انجمن درد آمریکا (APS) سال ۱۹۷۹ عبارت درد را به عنوان یک تجربه حسی و عاطفی نام برده و آن را پنجمین علامت حیاتی اعلام می‌دارد و معتقد است اگر درد نیز مانند سایر علائم حیاتی کنترل شود در ارائه بهتر مراقبت‌ها به تیم درمان کمک خواهد کرد (۱). کنترل و مدیریت درد حاد بیماران

برای متخصصان بالینی در اولویت قرار دارد و پیشگیری و مدیریت آن از جنبه‌های مهم مراقبت‌های بهداشتی است (۲).

مدیریت مناسب درد باعث افزایش تحرک و کاهش عوارضی از قبیل ایلتوس، احتباس ادرار و انفارکتوس میوکارد و عوارض ریوی و کاهش مدت زمان بستری و هزینه‌ای آن می‌شود. از طرفی کمبود خواب می‌تواند باعث افزایش خستگی بعد از عمل و در نتیجه کاهش تحرک بیمار گردد. هنگامی که عوارض فیزیولوژیکی بهتر کنترل شود، بیماران و خانواده‌های آنها قادر به پاسخگویی مناسب به استرس و کنار آمدن با وضعیت بیمار هستند (۳).

آدرس نویسنده مسئول: تهران، دانشکده پرستاری و مامایی، علوم پزشکی تهران، دانشگاه آزاد اسلامی، شهلا محمدزاده زرنکش (email: shmohammadzadeh@iautmu.ac.ir)

ORCID ID: 0000-0002-2383-218X

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۴/۲۰

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۷/۹

## مواد و روشها

برای این مطالعه توصیفی در سطح اطمینان ۹۵٪ و با دقت برآورد  $d=0.05$  و نسبت برخورداری از صفت مورد نظر  $p=0.93$  و  $z$ = مقدار متغیر نرمال با سطح اطمینان  $1-a$ ، با مشورت استاد آمار از فرمول زیر حداقل حجم نمونه لازم تعداد بیمار برآورد شد.

$$n = \frac{z^2 \cdot p(1-p)}{d^2} = 105 \text{ جامعه بیمار}$$

بیماران مورد پژوهش، از ۱۸ تا ۶۵ سال سن داشتند، سابقه مصرف مستمر و عادی مواد مخدر (مواد افیونی) به هر روشی به مدت بیشتر از یک سال قبل از بستری شدن طبق خوداظهاری بیمار و در پرونده ثبت شده - داشتند، به زبان فارسی صحبت می کردند و در بخش های ارتوپدی بیمارستان اختر از قبل و حداقل به مدت حداقل ۲۴ ساعت بعد از عمل جراحی ارتوپدی بستری بودند. بیماران با روش نمونه گیری در دسترس از بیمارستان آموزشی درمانی اختر تهران در سال های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ وارد مطالعه شدند. داده ها، با پرسشنامه پژوهشگر ساخته که در ۲ بخش تهیه شده بود جمع آوری گردید: بخش اول شامل اطلاعات دموگرافیک و فردی بیمار شامل متغیرهای مستقل کمی پیوسته سن (متغیر زمینه ای نیز می باشد) و مدت زمان وابستگی به مواد مخدر، متغیرهای مستقل کیفی اسمی جنس، وضعیت تأهل، محل تولد، محل سکونت، شغل، نحوه پرداخت هزینه درمان، بیماری زمینه ای، نوع ماده مصرفی، راه مصرف مواد مخدر و علت بستری، متغیرهای مستقل کیفی رتبه ای میزان تحصیلات، کفایت درآمد ماهانه و میزان محدودیتهای احتمالی بعد از عمل و متغیر مستقل کمی گسسته تعداد دفعات جراحی و نیز دو پرسش در مورد میزان رضایت کنترل درد بعد از عمل و مصرف خودسرانه مواد مخدر بعد از عمل است. بخش دوم شامل ۱۶ عبارت در مورد عوامل موثر در مدیریت درد بیماران وابسته به مواد مخدر بستری در بخش های ارتوپدی بود و دیدگاه آنان در این رابطه مورد پرسش قرار گرفت. این عوامل پس از مطالعه متون و مقالات و زیر نظر اساتید راهنما و مشاور، در دو حیطه سازمانی - حرفه ای (۵ پرسش) و عوامل انسانی (۱۱ پرسش) بر اساس مقیاس پنج درجه ای لیکرت از بی اثر تا تاثیر خیلی زیاد (امتیاز ۱ تا ۵) تنظیم شد. اعتبار علمی ابزار گردآوری داده ها با نظرسنجی از ۱۰ نفر از اساتید پرستاری و بررسی نظرات ایشان صورت گرفت که پس از اعمال نظرات ایشان در نهایت تایید و مورد استفاده قرار گرفت. اعتماد علمی پرسشنامه از طریق آزمون مجدد با فاصله

عمل جراحی با درد حاد همراه است و دردناک ترین عمل جراحی، جراحی ارتوپدی است (۴). مدیریت درد بعد از عمل یک مشکل پیچیده و همچنان یک موضوع مهم در زمینه جراحی است. درد درمان نشده و تسکین نیافته پس از عمل می تواند منجر به عواقب جسمی و روانی شود که ممکن است بهبود و بهبودی را مختل کند. همچنین کنترل درد پس از ارزیابی و مدیریت بیماران مبتلا به درد حاد که به مواد افیونی معتاد هستند اغلب چالش برانگیز است، چرا که بیماران معتاد تحمل کمتری نسبت به درد دارند و حساسیت بیشتری به درد طبیعی و تجربی نشان می دهند. در نتیجه نمرات درد معمولاً بیشتر است و بعد از عمل جراحی ممکن است تا ۴ برابر افزایش یابد و به آرامی کاهش می یابد. شواهد محدودی برای مدیریت درد حاد در این بیماران وجود دارد (۵-۸).

بر همین اساس و طبق مطالعه Quinlan و همکارانش در سال ۲۰۱۷ بیماران وابسته به مواد مخدر در هنگام بستری در بیمارستان ممکن است دچار نگرانی در موارد ذیل شود: ترس از ایجاد سندرم ترک، ترس از تحمل درد، بی اعتنایی به درد و جدی نگرفتن درد بیمار از سوی کادر درمانی و ترس از تبعیض که غالباً بر اساس تجربیات قبلی بستری در بیمارستان ایجاد شده و منجر به بی اعتمادی به پزشکان می شود (۹). همچنین Flaminia Coluzzi و همکارانش (۲۰۱۷) در مطالعه ای با عنوان "چالش مدیریت درد پس از عمل در بیماران مبتلا به تحمل مواد افیونی" بیان می کنند که چالش های متعددی در مدیریت درد وجود دارد، از جمله تعصبات و اقدامات سختگیرانه پرسنل درمان در مورد بیماران وابسته به مواد مخدر و قضاوت نادرست در مورد درخواست مواد مخدر بیمار جهت تسکین درد که باعث می شود درد آنها تحت معالجه قرار نگیرد و نیز ترس های متداولی مانند اینکه مخدرهای اضافی جهت کاهش درد ممکن است باعث دپرسیون تنفسی و دستگاه عصبی مراکزی (CNS) شود، وجود دارد (۱۰).

علی رغم پیشرفت در مدیریت درد بیماران، درد هنوز یک مشکل شایع است که نیاز به توجه و ارزیابی و شناسایی و رفع موانع کنترل درد دارد (۱۱). در بررسی مطالعات گذشته، اکثر تحقیقات دیدگاه پرستاران و یا آگاهی و نگرش آنان را در مورد مدیریت درد بررسی کرده اند و کمتر دیدگاه بیماران به عنوان افرادی که با مشکل مدیریت غیر صحیح درد مواجه اند، بررسی شده است. در این راستا این مطالعه با هدف تعیین چالش های مدیریت درد بیماران وابسته به مواد مخدر بعد از جراحی ارتوپدی از دیدگاه بیماران انجام شد.

۱۴ روز در یک گروه ۱۰ نفره از بیماران (که از نمونه مطالعه حذف شدند) مورد ارزیابی قرار گرفت. جهت برآورد همسانی درونی ابزار از شاخص ضریب آلفای کرونباخ استاندارد شده، استفاده شد و مقدار آلفای کرونباخ استاندارد شده کل ابزار ۰/۸۱۶ محاسبه شد. نرم افزار SPSS<sup>26</sup> جهت تجزیه و تحلیل داده‌های کمی و از آزمون‌های پارامتریک t مستقل، آنالیز واریانس و ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. سطح معنی‌داری آزمون‌ها کمتر از ۰/۰۵ در نظر گرفته شد. پس از اخذ کد اخلاق (به شماره IR.IAU.TMU.REC.1399.484) از معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی آزاد اسلامی تهران، هدف از انجام پژوهش به کلیه واحدهای مورد پژوهش توضیح داده شد و رضایت آگاهانه کتبی از واحدهای شرکت کننده در پژوهش اخذ و به تمامی شرکت کنندگان در پژوهش در خصوص محرمانه ماندن اطلاعات اطمینان داده شد، سپس داده‌های لازم گردآوری شد.

### یافته‌ها

جدول ۱ نشان می‌دهد از ۱۰۵ بیماری که معیار ورود به مطالعه را داشتند، اکثریت واحدهای پژوهش را مردان (۸۵/۷٪)، افراد مجرد (۴۶/۷٪)، میانگین سن ۴۰/۵ سال، سطح تحصیلات اکثریت (۶۴/۸٪) کمتر از دیپلم و شاغل (۶۹/۵٪) تشکیل می‌دادند. در این پژوهش محل سکونت اکثریت بیماران تهران (۵۲/۴٪) و اکثریت آنها از میزان درآمد ناراضی بودند و دارای بیمه درمانی جهت پرداخت هزینه‌های بیماری (۵۲/۴٪) بودند. عمدتاً تریاک و مشتقات آن (۶۵/۷٪) و به صورت کشیدنی (۷۱/۴٪) مصرف می‌کردند. همه بیماران به علت شکستگی در بخش‌های ارتوپدی بستری بودند. مدت زمان اعتیاد از ۱ تا ۲۵ سال با میانگین ۶/۲۳ سال بود. تعداد جراحی قبلی بیماران ۰ تا ۸ جراحی با میانگین ۱/۱۵ بود. همچنین اکثریت این بیماران (۶۰٪) بیماری زمینه‌ای ذکر نکردند. اکثریت آنها از دچار بی تحرکی موقتی (۶۹/۵٪) بعد از عمل بودند و از کنترل درد بعد از جراحی ابزار نارضایتی (۶۲/۹٪) کردند. ۹۰/۵٪ بعد از عمل مصرف خودسرانه موادمخدر داشتند. نتایج این پژوهش نشان داد بین سابقه بیماری زمینه‌ای بیماران با چالش‌های سازمانی - حرفه‌ای و چالش‌های مرتبط با عوامل انسانی موثر در مدیریت درد چالش‌های مرتبط با عوامل انسانی موثر در مدیریت درد واحدهای مورد پژوهش ارتباط آماری منفی و معناداری در سطح ۰/۰۵ وجود دارد ( $P < 0.05$ ).

### جدول ۱. مشخصات جمعیت شناختی بیماران

مشخصات جمعیت شناختی بیماران	گروه	تعداد	درصد
جنسیت	زن	۱۵	۱۴/۳
	مرد	۹۰	۸۵/۷
وضعیت تاهل	مجرد	۴۹	۴۶/۷
	متاهل	۴۳	۴۱
	مطلقه	۵	۴/۸
سطح تحصیلات	بیوه	۸	۷/۵
	ابتدایی	۲۳	۲۱/۹
	راهنمایی	۴۵	۴۲/۹
محل سکونت	دیپلم	۲۵	۲۳/۸
	دانشگاهی	۱۲	۱۱/۴
	تهران	۵۵	۵۲/۴
شغل	سایر	۵۰	۴۷/۶
	شاغل	۸۳	۷۹
	خانه دار	۷	۶/۷
کفایت درآمد	بازنشسته	۱۵	۱۴/۳
	ناکافی	۷۸	۷۴/۳
	متوسط	۱۳	۱۲/۴
نحوه پرداخت هزینه درمان	کافی	۱۴	۱۳/۳
	آزاد	۲۳	۲۱/۹
	بیمه	۴۸	۴۵/۷
بیماری زمینه‌ای	بیمه تکمیلی	۷	۶/۷
	رایگان	۲۷	۲۵/۷
	ندارد	۶۳	۶۰
نوع مصرف موادمخدر	دارد	۴۲	۴۰
	متادون	۲۸	۲۶/۷
	هریون	۸	۷/۷
راه مصرف موادمخدر	کشیدنی	۷۵	۷۱/۴
	خوراکی	۳۰	۲۸/۶
	شکستگی	۱۰۵	۱۰۵
مدت اعتیاد (سال)	محدویت بعد از جراحی ندارد	۲۸	۲۶/۷
	بی تحرکی	۷۳	۶۹/۵
	آمیوتاسیون اتمام تحتانی	۴	۳/۸
رضایت از کنترل درد	ندارد	۶۶	۶۲/۹
	دارد	۳۴	۳۲/۴
	متوسط	۵	۴/۸
عمل مصرف مخدر بعد از عمل	خیر	۱۰	۹/۵
	بله	۹۵	۹۰/۵
	انحراف معیار ± میانگین	۱۲/۲۶ ± ۴۰/۵۰	
مدت اعتیاد (سال)	بیشینه - کمینه	۱۸-۶۶	
	انحراف معیار ± میانگین	۶/۲۸ ± ۶/۲۳	
	بیشینه - کمینه	۱-۲۵	
تعداد جراحی	انحراف معیار ± میانگین	۱/۳۳ ± ۱/۱۵	
	بیشینه - کمینه	۰-۸	



## جدول ۳. چالش‌های سازمانی-حرفه ای مدیریت درد بیماران وابسته به موادمخدر بستری در بخش‌های ارتوپدی

عبارات سنجش چالش‌ها در بعد سازمانی- حرفه‌ای	میانگین (انحراف معیار)	عبارات سنجش چالش‌ها در بعد سازمانی- حرفه‌ای	میانگین (انحراف معیار)
۱. میزان داروهای ضد درد کم است	۳/۰۱(۱/۱۲)	۴. اغلب پزشک برای نوشتن دستور داروی مسکن در پرونده، در دسترس نیست	۲/۱۹(۱/۰۴)
۲. تعداد بیماران بخش زیاد است و پرستار وقت کنترل درد بیمار را ندارد	۲/۴۶(۰/۷۸)	۵. نگران هستم که در صورت درخواست داروی مسکن، هزینه‌های آن را هم پرداخت کنم	۱/۵۷(۰/۷۰)
۳. پزشک به اندازه کافی مسکن در پرونده برایم نمی‌نویسد	۲/۱۲(۱/۰۵)		
(انحراف معیار) میانگین چالش‌های سازمانی-حرفه ای		۱۱/۳۵(۲/۸۸)	
بیشینه-کمینه		۱۷-۵	

## جدول ۴. چالش‌های مرتبط با عوامل انسانی مدیریت درد بیماران وابسته به موادمخدر بستری در بخش‌های ارتوپدی

عبارات سنجش چالش‌ها در بعد مرتبط با عوامل انسانی	میانگین (انحراف معیار)	عبارات سنجش چالش‌ها در بعد مرتبط با عوامل انسانی	میانگین (انحراف معیار)
۶. مسکن‌ها بی‌اثر هستند	۲/۹۷(۱/۰۸)	۱۲. من بدلیل ترس از تزریق آمپول به پرستار نمی‌گویم که درد دارم	۱/۶۸(۰/۷۱)
۷. پرستار نمی‌داند که چطور دردم را تسکین دهد	۲/۳۷(۰/۷۵)	۱۳. من بدلیل بد رفتاری پرستار نمی‌گویم که درد دارم	۱/۶۳(۰/۹۲)
۸. پرستار به دستور پزشک توجه نمی‌کند	۲/۰۸(۰/۶۷)	۱۴. من بدلیل ترس از قضاوت پرستار در مورد اعتیاد، نمی‌گویم که درد دارم	۲/۰۱(۰/۹۴)
۹. پرستار به درد بیمار اهمیت نمی‌دهد	۲/۰۵(۰/۸۰)	۱۵. من بدلیل ترس از عوارض جانبی داروهای مسکن نمی‌گویم که درد دارم	۱/۷۶(۰/۸۰)
۱۰. پزشک به درد ما توجه نمی‌کند	۲/۵۴(۰/۸۶)	۱۶. من بدلیل ترس از تداخل داروهای مسکن با مواد مخدر مصرفی ام، نمی‌گویم که درد دارم	۱/۶۸(۰/۷۱)
۱۱. من دوست ندارم دارو مصرف کنم		۲۲/۵۵(۳/۳۷)	
(انحراف معیار) میانگین چالش‌های مرتبط با عوامل انسانی		۳۱-۱۶	
بیشینه-کمینه			

بیشتر دوز دارویی مورد نیاز برای درمان درد حاد خود آگاهی دارند. تحقیقات قبلی استفاده از درمان کمکی را در کنترل درد بیماران وابسته به مواد مخدر توصیه کرده است. بنابراین، در درمان درد بیماران معتاد، ممکن است از داروهای متعددی برای کاهش درد و کنترل عواقب ناخوشایند درد حاد استفاده شود (۱۴).

سایر چالش‌های مرتبط با عوامل انسانی مطرح شده از دیدگاه بیماران دارای اهمیت کم در میان چالش‌های مطرح شده در مدیریت درد بوده است که با مطالعات گذشته از جمله مطالعه Stefano Maria Zuccaro و همکارانش در سال ۲۰۱۲ و Samah Tawil و همکارانش در سال ۲۰۱۸ مغایرت دارد. زوکارو بیان داشته که دیدگاه بیمار نسبت به عواملی مانند ترس از تحمل پذیری نسبت به اثرات مسکن، نگرانی در مورد عوارض جانبی مسکن‌ها، ترس از تزریق و... از موانع مدیریت درد بیماران به شمار می‌رود (۱۵). همچنین به اعتقاد تاویل،

پوشش دهی مناسب هزینه‌های درمان باشد. لازم به ذکر است که مطالعه حاضر در بیمارستانی انجام شده که هزینه‌های درمانی طبق تعرفه دولتی دریافت می‌شد. به علاوه، مصرف خودسرانه مواد مخدر توسط اکثریت بیماران از مواردی است که کرات اتفاق می‌افتد و بیمار به دور از دید پرستار و پزشک، با مصرف مواد درد خود را تسکین می‌دهد.

نتایج مطالعه بیان داشت که از دیدگاه واحدهای مورد پژوهش، میزان تسکین درد مسکن‌ها متوسط است، که با توجه به مطالعه Shah و همکارانش در سال ۲۰۱۵ اولین قانون مدیریت درد حاد در بیماران وابسته به مواد افیونی این است که بدانیم بیمار احتمالاً برای رسیدن به سطح آرامبخش و بی-دردی به دوزهای بیش از حد استاندارد مواد مخدر نیاز دارد (۱۳).

بیماران معتاد اغلب در مورد دوزهای دارویی مورد نیاز برای برآوردن نیازهای اساسی وابستگی خود و همچنین مقدار

همکاری سازمان و کادر درمان و خود بیمار ضرورت دارد. از محدودیت‌های این پژوهش تعداد کم نمونه‌ها به علت پاندمی کرونا و عدم امکان سنجش میزان وابستگی و نوع ماده مصرفی بود. از این رو پژوهشگران این مطالعه پیشنهاد می‌کنند در تعمیم نتایج این پژوهش جوانب احتیاط رعایت شود. همچنین پیشنهاد می‌گردد در مطالعات آتی چالش‌های مدیریت درد بعد از جراحی بیماران وابسته به مواد مخدر از دیدگاه بیماران در بیمارستان عمومی بزرگ و به صورت یک مطالعه کیفی بررسی گردد.

### تشکر و قدردانی

پژوهشگران این مطالعه مراتب سپاس خود را از مسئولین محترم بیمارستان آموزش درمانی اختر و نیز تمام افرادی که ما را در انجام این پژوهش یاری نمودند ابراز می‌دارند.

ترس از اعتیاد، ترس از عوارض جانبی، ترس از هزینه‌های اضافی و ترس از تزریقات در بیماران از موانع مهم مدیریت مناسب درد بیماران است (۱۱).

از دلایل مغایرت نتایج این مطالعه و مطالعات گذشته، عدم بررسی دیدگاه بیماران وابسته به موادمخدر در مدیریت درد است. متأسفانه به دلیل قضاوت و ذهنیت منفی و بدبینانه جامعه در مورد این گروه از بیماران مطالعه‌ای جامع و دقیق صورت نگرفته است.

نتایج این مطالعه بیان داشت که چالش‌های شناخته نشده‌ای در کنترل صحیح و موثر درد این بیماران وجود دارد که جهت رعایت حقوق فردی هر بیمار نیاز به بررسی جامع‌تر و کشف مشکلات و موانع مدیریت درد این بیماران، پیگیری برای رفع یا کاهش آن است، زیرا که منجر به رضایت بیمار و رعایت اصول انسانی و اخلاقی و نیز کاهش هزینه‌های درمانی و مدت زمان بستری بیماران می‌شود. جهت محقق ساختن این امر،

### REFERENCES

- Mandell BF. The fifth vital sign: a complex story of politics and patient care. *Cleve Clin J Med* 2016 ;83:400-1.
- Kumar KH, Elavarasi P. Definition of pain and classification of pain disorders. *Journal of Advanced Clinical and Research Insights* 2016;3:87-90.
- Wiznia DH, Zaki T, Leslie MP, Halaszynski TM. Complexities of Perioperative Pain Management in Orthopedic Trauma. *Curr Pain Headache Rep* 2018;22:58.
- Edgley C, Hogg M, De Silva A, Braat S, Bucknill A, Leslie K. Severe acute pain and persistent post-surgical pain in orthopaedic trauma patients: a cohort study. *Br J Anaesth* 2019;123:350-359.
- Philip BK, Reese PR, Burch SP. The economic impact of opioids on postoperative pain management. *J Clin Anesth* 2002;14:354-64.
- Salimi A, Sabetkasaei M, Raisi H, Labibi F, Ameli H, Khazaei-Poul Y, et al. Carbamazepine effects on pain management and serum IL-6, IL-10 evaluation in addicted patients undergoing surgery. *Eur J Pharmacol* 2017;812:184-8.
- Mehta V, Langford R. Acute pain management in opioid dependent patients. *Anaesthesia* 2009;3:10-4.
- Cooney MF, Broglio K. Acute pain management in opioid-tolerant individuals. *The Journal for Nurse Practitioners* 2017;13:394-9.
- Quinlan J, Cox F. Acute pain management in patients with drug dependence syndrome. *Pain Rep* 2017;2:e611.
- Coluzzi F, Bifulco F, Cuomo A, Dauri M, Leonardi C, Melotti RM, et al. The challenge of perioperative pain management in opioid-tolerant patients. *Ther Clin Risk Manag* 2017;13:1163.
- Tawil S, Iskandar K, Salameh P. Pain management in hospitals: patients' satisfaction and related barriers. *PharM Pract (Granada)* 2018;16:1268.
- Dehnoalian A, Mohammadpour A. Barriers to pain management: Comparing the viewpoints between physicians and nurses. *Anesth Pain Persian* 2014;5:49-56. [In Persian]
- Shah S, Kapoor S, Durkin B. Analgesic management of acute pain in the opioid-tolerant patient. *Curr Opin Anaesthesiol* 2015;28:398-402.
- Imani F, Rahimzadeh P, Faiz SH. Comparison of the efficacy of adding clonidine, chlorpromazine, promethazine, and midazolam to morphine pumps in postoperative pain control of addicted patients. *Anesth Pain Med* 2011;1:10.
- Zuccaro SM, Vellucci R, Sarzi-Puttini P, Cherubino P, Labianca R, Fornasari D. Barriers to pain management. *Clin Drug Investig* 2012;32:11-9.